

HUKUKİ AÇIDAN YABANCI DİLDE EĞİTİM

Arş. Gör. Ayşe FIRAT ŞİMŞEK*

“Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin gelişmesinde başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir, yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkelerini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır”

Mustafa Kemal Atatürk

I- GİRİŞ

Yabancı dil öğrenmenin yaşamın hemen her alanında önemli ve hatta bazı alanlarda zorunlu olduğu artık bir gerçektir. Bu amaçla ülkemizde de hemen her düzeydeki özel ve devlet okullarında yoğun bir çaba harcanmaktadır¹. Bunun yanı sıra toplumda bazı kesimlerde yabancı dili öğrenmenin yolunun mutlaka yabancı dilde eğitim yapan bir okulda okumak ve mezun olmak olduğu şeklinde yanlış bir kanı da mevcuttur². Ancak ülkemizde özellikle son zamanlarda düşülen önemli bir yanlış da yabancı dilin bir araç değil bir amaç olarak görülmesidir. İşte bu nedenle, yabancı dille öğretim yapan okulların ve üniversitelerin sayısı hızla artmaktadır³.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi.

¹ Bkz. KOCAMAN, Ahmet: Çözüm Nitelikli Dil Öğretimi, (Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999, s.37 vd.

² SİNANOĞLU, Oktay: Bir New-York Rüyası, „Bye-Bye“ Türkçe, 4. Basım, İstanbul 2002, s.40; SERİN, Vildan: Yabancı Dil Eğitiminde Çifte Ölçüler (Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999, s.93 vd.) ; KAVCAR, Cahit : “Türkçe’nin Güncel Sorunları”; Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Mart 2002, Yıl:3, S:25, s.2 (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/sayi27/kavcar.thm>, 13.1.2003); SOYSAL, Mümtaz: Bir Sevdadan Vazgeçiş (Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999), s. 188-189.

³ Ülkemizde 1950’li yıllardan başlayarak Türk okullarında yabancı dilde eğitim yapıldığı görülmektedir. 1953 yılından önce Saint Joseph ve Robert Koleji gibi okullarda yabancı dilde eğitim yapılırken 1954 yılında Yenişehir Lisesi İngilizce eğitim

Türkiye’de yabancı dilde eğitim konusu aslında yeni ortaya çıkan bir kavram değildir. Özellikle 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında ana dilde eğitim konusu gündeme gelmiş ve bu dönemde Osmanlıcanın yerine batı dillerini geçirme eğilimi doğmuştur⁴. Bu dönemde yabancı dilde eğitim lehine ileri sürülen gerekçeler de günümüzdekine benzer şekilde özetle, “bilimin batı dillerinde yapıldığı, Türkçe ile bilimin yapılamayacağı, en son teknolojik gelişmeleri izlemenin ve bilime ulaşmanın ancak batı dilleri ile mümkün olacağı” şeklinde idi⁵. Cumhuriyet döneminde ise, Türkçe’nin batı dilleri ve Osmanlıca karşısında hakim hale geldiği, bilim, siyaset ve edebiyat dili olarak hızla geliştiği görülmüştür. Özellikle Türk Dil Kurumunun bu alandaki katkıları gelişmeyi öylesine hızlandırmıştır ki, 1930’larda Türkçe ile bilim, edebiyat ve siyaset yapılamayacağını iddia eden kimse kalmamıştır⁶. Hatta Atatürk döneminde savaş sebebiyle Türkiye’ye gelen ve Türkiye’deki eğitim kurumlarında ders veren dünya çapındaki yabancı öğretim elemanları dahi kısa bir zamanda Türkçe öğrenmişler ve Türk okullarında derslerini Türkçe olarak vermeye başlamışlardır⁷. Gerçekten de Atatürk zamanında bu alanda yapılan 1933 reformu ile Türkiye’ye gelen yabancı bilim adamlarından derslerini Türkçe vermeleri istenmişti. Bu çerçevede yabancı bilim adamları ile yapılan iş sözleşmelerinde “*Profesör, üçüncü yıldan sonra derslerini Türkçe olarak vermek için elinden geleni yapmakla yükümlüdür*” hükmü bulunmaktaydı⁸. Elbetteki burada temel amaç Türkçe’nin bilim dili olduğu ve bilim dili olarak geliştirilmesi idi.

Yabancı dilde eğitim konusundaki talep ve uygulamalar özellikle 1980’li yıllardan itibaren büyük bir artış göstermiştir. Bu dönemden itibaren başlangıçta iyi yabancı dil eğitimi vermeyi amaçlayan Anadolu liselerinde matematik, fizik gibi temel dersler de yabancı dilde verilmeye başlanmıştır. Bu

---

veren Ankara Koleji’ne dönüştürülmüş ve daha sonra ise uygulamaya konulan Anadolu Liseleri ile Türkiye’de orta öğretim alanında yabancı dille eğitim en yüksek noktaya ulaşmıştır. Buna karşılık üniversitelerde ise 1956 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde uygulamaya konulan yabancı dilde üniversite eğitimi politikası daha sonra Boğaziçi, Hacettepe, Dokuz Eylül, Ege ve diğer bazı Üniversitelerde tamamen ya da kısmen uygulama alanı bulmuştur (Bkz. TEMİZYÜREK; Fahri: “Yabancı Dille Eğitimin Sakıncaları Üzerine”, Türk Yurdu, Ankara 2001, C.21, S.162-163, s. 404-406; SİNANOĞLU; s. 172).

⁴ Bkz. GÜLTEKİN, Mehmet Bedri; Anadilinde Eğitim Sorunu ve Çözüm, (Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999), s. 294.

⁵ GÜLTEKİN, s. 294.

⁶ GÜLTEKİN; s. 295.

⁷ SİNANOĞLU, s. 417.

⁸ HIRSCH, Ernst E. : Anılarım, Kayzer Dönemi-Weimar Cumhuriyeti-Atatürk Ülkesi; TÜBİTAK, 7. Basım Haziran 2000 Ankara, sh.215,216; SİNANOĞLU, s. 417; KAVCAR, s.3.

şekilde yabancı dilde eğitime dayalı eğitim sistemi halen de devam etmektedir⁹. 1999 yılı itibarıyla Türkiye'deki yüksek öğrenim programlarının dört yıllık eğitim veren bölümlerinin %15 inde kısmen veya tamamen yabancı dilde eğitim yapılmaktadır. Bu sayının oldukça yüksek olduğu görülmektedir¹⁰.

Bir eğitim sisteminde öğretici ile öğrenci arasında bilgi alışverişi -ki buna eğitim dili denilmektedir- her iki tarafın da ana dili ise buna ana dilde eğitim; eğitim dili bunlardan birinin ana dili değilse yapılan eğitime yabancı dilde eğitim adı verilmektedir¹¹. Yabancı dilde eğitimde eğitim dili, hem öğreten hem de öğrenci için yabancı dildir. Türkiye'de yabancı dilde eğitim yapan üniversiteler ve programlar buna iyi bir örnek oluşturmaktadır. Bir de yarı-anadilde eğitim ya da melez dille eğitim vardır ki, bu da kullanılan eğitim dilinin öğreten ya da öğrenciden biri için yabancı dil diğeri için ana dil olduğu sistemi ifade eder¹².

Yabancı dilde eğitimi savunanların başlıca gerekçeleri; anadil yanında yabancı dilde eğitimin yapılmasının anadilin ulaşamadığı alanları aydınlatacağı, bu eğitimin öğrencilerin kavrayış ve bilgilerini geliştireceği, küreselleşen dünyada uluslararası geçerliliği olan en az bir yabancı dilin (özellikle İngilizcenin) bilinmesi gereği ve bu sayede iş bulmanın ve işte başarılı olmanın mümkün olabileceği, bunun en kolay yolunun ise meslek derslerinin tamamının ya da bir kısmının yabancı dilde okutulması, Türkçe'nin bilim dili olmadığı, yabancı dilde yayınlanan mesleki kaynaklardan yararlanmanın çağdaş eğitimin gereği olduğu, yabancı dilde eğitim veren programlara daha

---

⁹ Bkz. GÜLTEKİN, s. 294; DEMİRCAN; Ömer: Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil, İstanbul 1988, s.119 vd.; BİLLUR, Özgür : "Sömürgeci Eğitim Modeli"; İleri,Yıl: 2, S: 9, Mart Nisan 2002, s.65-72. Buna karşılık yabancı dilde eğitim sisteminin bekleneni vermediği örneğin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan araştırmada da Anadolu Liselerinde okutulan öğrencilerin yalnızca %19'una orta derecede yabancı dil öğretilmediği tespit edilmiştir (Bkz. AĞCA, Hüseyin: Türk Dili Nereye Götürülüyor?, Türk Yurdu, C. 21, S. 162, 163, Ankara 2001, s. 25).

¹⁰ KÖKSOY, Mümin: Yabancı Dille Eğitim, Türk Yüksek Öğreniminde Yabancı Dille Eğitim, Bilimlik Dergiler ve Türkçemiz, Ankara 2000, s.24; Ayrıca bkz. SİNANOĞLU s.416.

¹¹ KÖKSOY, s.9.

¹² KÖKSOY, s.10; Yabancı dilde eğitimin uygulanmakta olduğu sistemlere örnek olarak Sovyetler Birliği zamanındaki Rusya Federasyonu ve Beyaz Rusya dışında kalan ve eğitim dilinin Rusça olduğu Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan gibi ülkeler gösterilebilir.Yine geçmişte sömürge olan Hindistan, Pakistan gibi ülkelerde de yabancı dilde eğitimin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (Bkz. KÖKSOY, s.11).

kaliteli öğrenciler başvuracağı için bu kaliteli öğrencilerle eğitimin kalitesinin daha da artacağı şeklinde özetlenebilir¹³.

Buna karşılık bizim de katıldığımız eğitimin Türkçe, yani ana dilde olması gerektiğini savunan görüşün gerekçeleri şöyle özetlenebilir¹⁴; yabancı dil öğretimi ile yabancı dilde eğitimin birbirine karıştırıldığı, resmi dilin Türkçe olduğu, anadilin ulusal kültür ve kimliğin temelini oluşturduğu, yabancı dilin bir amaç değil araç olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Anayasasına göre resmi dili Türkçe olan Türkiye’de eğitim dilinin de Türkçe olması gerekmektedir ve yabancı dille yapılan mesleki eğitim anadildeki eğitim kadar başarılı ve kaliteli olamaz. İyi bir yabancı dil öğretimi için eğitimin yabancı dilde yapılması şart değildir ve yabancı dilde eğitim Türkçe’yi ikinci dil ya da yabancı dil durumuna düşürmektedir. Toplumun çeşitli alanlarında varolan yabancı dil egemenliğinin yanı sıra eğitim dilinin de yabancı dil olması ulusal birlik ve bilince zarar verebilir. Yabancı dilde eğitim sömürge ülkelerinde bile ortadan kalkmaya başlamıştır. Yabancı dilde eğitim ve öğretim anadilde anlama ve kavrama yeteneğini geliştirmez, anadilin mantığına zarar verebilir, beyin göçünü teşvik eder. Anadilde eğitimden vazgeçmek suretiyle düşünmenin terkedileceği, yaratıcılığın yok olacağı, bilimin geniş kitlelere ulaşmasının önleneyeceği, etkili bir yabancı dil öğreniminin altyapısının ancak iyi bir ana dil eğitimi gerektirdiği, çağdaş ülkelerde yabancı dilde eğitim yapılmadığı, Türkçe’nin bilim dili olduğu, ana dilde eğitimin Türkçe’nin bu niteliğini daha da geliştireceği de bu görüşün gerekçeleri arasında yer almaktadır.

II- BAZI ÜLKELERDE EĞİTİM DİLİNE VE YABANCI DİLDE EĞİTİME GENEL BİR BAKIŞ

Gelişmiş ülkelere bakıldığı zaman esas olarak eğitimin yabancı dilde değil o ülkenin ana dilinde yapılmakta olduğunu görmekteyiz. Bu ülkelerde ancak önceden belirlenmiş olan bir amaca ilişkin olmak üzere ve öğrenci yapısının uluslararası nitelik gösterdiği bir takım özel amaçlı programlarda

---

¹³ Yabancı dil lehindeki görüşler ve eleştirileri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. KOCAMAN, Ahmet: Anadili Öğretimi, Yabancı Dille Eğitim ve Ötesi, (Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999, s. 313 vd.); KÖKSOY, s.2 vd.

¹⁴ Bkz. KÖKSOY, s. 2-6; SİNANOĞLU, s. 28 vd.; AKALIN, Şükrü Haluk: “Bilim Çağı ve Türkçe”, Türk Yurdu, Ankara 2001, C.21, S.162-163, s. 26-29; BURAN, Ahmet: “Yabancı Diller Karşısında Türkçe”, Türk Yurdu, Ankara 2001, C.21, S.162-163. s.79 vd. s.81 vd; CEMİLOĞLU, Mustafa: “Anadilimiz Türkçe”, Türk Yurdu, Ankara 2001, C.21, S.162-163, s.83-85; KAVCAR, s. 1 vd ; AYDOĞDU, Şahali: “Dil Eğitiminin Kültürel Boyutu ve Kültürlerarası İlişkilerdeki Yeri”, II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 18-20 Eylül 1996 İstanbul, s.57-63; TEMİZYÜREK, s. 404-406; GÜLTEKİN, s. 293 vd.

istisnai olarak yabancı dilde eğitime izin verilmektedir¹⁵. Buna karşılık Tunus, Cezayir, Hindistan gibi sömürge oldukları dönemlerde okullarında sömürge ülkesinin dilini kullanmaya zorlanan ülkelerde kendi ulusal dillerinde eğitim almamış ve bu dile hakim olamayan, konuşamayan ve iki-üç kuşak büyükleriyle anlaşamayan gençler yetiştirildiği görülmüştür¹⁶.

Almanya'da idare ve yargı alanında resmi dil olarak Almanca'nın kullanılması yasal bir zorunluluk olarak kabul edilmiştir¹⁷. Buna karşılık Alman Anayasa'sında ya da başka bir yasada eğitim dilinin ya da ders dilinin Almanca olduğuna ilişkin özel bir düzenleme bulunmamasına rağmen, gerek genel eğitim veren okullarda gerekse mesleki ve yüksek okullarda Almanca ana ders dili olarak okutulmakta, yani eğitim Almanca yapılmaktadır¹⁸. Görüldüğü üzere Almanya'da eğitim dilinin Almanca olacağına ilişkin yasal bir düzenleme olmamakla birlikte bu ülkede yabancı dil esasına dayanan, yani Almanca'yı ikinci dil kabul eden bir eğitim sistemi bulunmamaktadır¹⁹. İstisnaen bazı azınlık okullarında yabancı dilde eğitim Almanca ana dile sahip olmayan öğrenciler için verilmektedir²⁰. Almanya'da üniversite eğitimi de kural olarak

---

¹⁵ KÖKSOY, s. 11.

¹⁶ ÖZGÜR, s.70.

¹⁷ Bkz. VwVFG § 23, GVG-R4 § 184.

¹⁸ Bkz. Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2001, s. 9, in: <http://www.kmk.org/dossier/hintergrund-2001.pdf> (22.08.2003).

¹⁹ Almanyada bazı eyalet yasalarında azınlıkların yasa ile garanti edilen kendi dillerinde okul kurma hakları bulunmaktadır. Örneğin Saksonya Eyaleti Okul Kanunu (sächsisches Schulgesetz) 2. maddesinde "alman-sorb bölgesinde bulunan bütün çocukların ve gençlerin ya da velilerinin sorb dilini öğrenme ya da belirlenecek alanlarda ve okul sınıflarında sorb dilinde ders verilmesini isteme haklarının bulunduğunu" belirtmektedir (Bkz. sächsisches Schulgesetz, Gesetze des Freistaates sachsen, Verlag C.H.Beck, 2003, Art 2 vd.).

²⁰ Almanya 1998 yılından beri Avrupa Konseyinin Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartını kabul etmiştir. Bu şart Almanya için Danimarkaca, Frisiesich, Sorbca, Roman ve Niederdeutsch dillerini ilgilendirmektedir. Bu çerçevede Schleswig-Holstein'daki Danimarkalı azınlığa ait çocuklar şayet eyalet okul yasasındaki koşullar varsa ve okuldaki eğitim çocuğun yapısına uygunsu genel eğitim yapan kamusal okullar yerine özel okullara gidebilirler. Bu okullarda ders Danimarkaca verilmektedir. Almanca ise ikinci okul yılından itibaren zorunlu bir derstir. Ebeveyn, çocuklarının bu şekilde (Danimarkaca) eğitim yapan okullara gidip gitmemelerine özgürce karar verir. Brandenburg ve Sachsen eyaletlerindeki Sorb azınlığa dahil çocuklar ise bu eyaletlerdeki okul yasalarına göre gerek Sorb okullarında, gerekse genel okullarda ana dil, ikinci dil ya da yabancı dil olarak Sorb dilinde eğitim alma hakkına sahiptirler. Bu eyaletlerde de çocukların Sorb okullarına gidip gitmeme konusunda karar verme yetkisi ebeveynin özgür iradesine bağlıdır. Aynı şekilde Alman Romanları ve yine kuzey Almanya eyaletlerindeki bazı azınlıklar da kendi dillerini okullarda öğrenme hakkına

Almanca dilinde yapılmaktadır. Hatta yüksek öğrenim görmek isteyen öğrenci adayı şayet daha önce Almanca eğitim veren bir okuldan mezun olmamışsa, Alman üniversitesine kabul için yeterli Almanca bilgisini kanıtlamak zorundadır. Bu ise genellikle yabancı öğrencilere yönelik olarak yapılan yüksek öğretime giriş için Almanca dil sınavı ile gerçekleştirilmektedir. Görüldüğü gibi Almanya’da yasal bir zorunluluk olmamasına rağmen eğitim Almanca olarak yapılmaktadır. Ancak, bazı yüksek okullar ve eğitim yerleri için eğitimin özelliği gereği belirli bir derecede yabancı dil bilme koşulu aranabilmektedir. Yabancı dilde eğitim ise özellikle yurt dışına yönelik olan, yabancı ülkeleri ilgilendiren, yabancı dilin zorunlu olduğu konulara ilişkin olarak ve öğrenimin amacına uymak koşulu ile istisnai olarak bazı okullarda yapılabilmektedir. Yurt dışına yönelik öğrenimin ana unsuru ise buradan mezun olan öğrencilerin çalışma alanlarında kullanacakları dilin bir yabancı dil olması gereğidir. Fakat böyle bir durumda dahi, eğitim kurumunda yabancı dilde eğitimin payı Alman dili ile aynı ağırlıkta ve dengede olmak zorundadır²¹. Hatta Almanya’daki kamusal okullarda müslüman öğrencilere yapılacak olan din dersi eğitiminin bile Almanca yapılacağı öngörülmüştür²².

Belçika’da eğitim dili, Fransız topluluğun yaşadığı yerlerde Fransızca, Flamanların yaşadığı yerlerde Flamanca (Hollandaca) ve Alman topluluğun yaşadığı yerde ise Almanca olarak belirlenmiştir. Bu ülkede ilk yabancı dil dersi ilkokula başladıktan sonra ilk yıldan itibaren haftada ikişer saat, üçüncü yıldan itibaren üçer saat, beşinci yıldan itibaren ise beşer saat yapılmaktadır²³. Bu ülkede yapılan yoğun yabancı dil eğitiminin amacı ise öğrencileri en iyi kalitede yetiştirmek, yabancı dili iyi öğrenmelerini sağlamak ve bu şekilde meslek hayatına kolay bir şekilde geçmelerini ve başarılı olmalarını olanaklı kılmaktır²⁴.

Diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Fransa’da da, ülke dili, yani Fransızca dışında başka bir dil esasına dayalı eğitim yapılmadığı

---

sahiptir. Bkz. Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2001, s. 20, in: http://www.kmk.org/dossier/hintergrund_2001.pdf (22.08.2003).

²¹Bkz. Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2001, s. 20-21, in: http://www.kmk.org/dossier/hintergrund_2001.pdf (22.08.2003).

²² Bkz. Publikation aus Recht der Jugend und des Bildungswesen (RdjB) 1993, s.266-275.; ayrıca bkz. Rohe, *Mathias* : Rechtliche Perspektiven eines islamischen Religionsunterrichts in Deutschland, Zeitschrift und Recht und Politik, 2000, s.207 vd.

²³ Belçika’da okuma yükümlülüğü 29.Haziran 1983 tarihli yasa ile 18 yaşına kadar sürmektedir. Belçika’da okul yükümlülüğü 12 yıldır ve 6-18 yaş arası kapsamaktadır ve bu dönem içerisinde yabancı dil derslerinde öğrenciler bir yabancı dili iyi bir şekilde öğrenmektedirler. Bkz. <http://www.dglive.be/arbeit/Downloads/Ploteus/pdf> (19.08.2003).

²⁴ Bkz. <http://www.dglive.be/arbeit/Downloads/Ploteus.pdf> (19.08.2003).

görülmektedir²⁵. Hatta 1994 yılında hükümetin önerisi ile Fransızca'yı İngilizce'nin akınından korumak için "Fransız Dilinin Kullanımına İlişkin Yasa Tasarısı" adlı bir tasarı hazırlanmış ve yasalaşmıştır. Bu yasaya göre; "*Eğitim, sınavlar ve yarışmalar ile kamuya ya da özel sektöre ait eğitim kurumlarında yapılan tezler ile bilimsel yazılar için kullanılacak dil Fransızca'dır*" (md.9)²⁶.

Avrupa Birliği ele alındığında, Avrupa Birliğinin tek bir resmi dile sahip olmadığı, bilakis bütün birlik üyelerinin dillerinin resmi dil olarak kabul edildiği görülmektedir²⁷. Birliğe dahil ülkelerde yabancı dilde eğitim yerine yabancı dil öğretimine ağırlık verildiği ve ilkokuldan başlayarak etkili bir yabancı dil eğitimi yapıldığı görülmektedir. Yabancı dil eğitimi amacıyla öğrencilere verilen yabancı dil dersi örneğin Danimarka, Yunanistan, İspanya, İtalya, Hollanda, Portekiz ve Birleşik Krallıkta on yıla kadar zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Avrupa Birliğine dahil ülkelerde 12-18 yaş arası öğrencilere ortalama haftada altı saat yabancı dil dersi verilmektedir²⁸. Yabancı dilde eğitim sistemi benimsenmemesine rağmen Avrupa Birliği yurttaşlarının yabancı dil bilme oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. İstatistiksek olarak Avrupa Birliğinde; öğrenim görenlerin %77 si, 15-24 yaş grubunun %65 i, 25-39 yaş grubunun %55 i, 40-54 yaş grubunun %43 ü, 55 ve daha üstü yaş grubunun ise %28 inin bir yabancı dili konuşabildikleri ortaya konulmuştur²⁹. Buna karşılık üye devletlerarasında bu konuda bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin Lüksemburg'da hemen hemen bütün vatandaşlar bir yabancı dili bilmekte iken Hollanda, Danimarka ve İsveç'te her dört kişiden üçünün yabancı dil bildiği, buna karşılık Birleşik Krallık, İrlanda, Portekiz'de ise bu oran biraz daha düşük olup, halkın üçte birinden azının yeterli bir yabancı dil bilgisine sahip olduğu görülmektedir. Özetle Avrupa Birliği vatandaşlarının en az %45 i kendi anadilinde olmayan bir konuşmaya (yabancı dilde) katılabilmektedirler³⁰. Hatta Avrupa Birliğinde 1997 yılında alınan bir karar ile Avrupa'da kültür ve dillerin çoğunluğunun muhafazası gereği vurgulandıktan

---

²⁵ Bkz. VİLDAN; s. 93 vd.

²⁶ Bkz. KAVCAR, 2; Ulusal dili korumak ve geliştirmek üzere yasal düzenlemelerin yapıldığı başka bir ülke olarak Polonya gösterilebilir. Polonya'da ülke dilini korumak ve geliştirmek üzere yabancı sözcükleri bu dile aktarma zorunluluğunu da getiren bir dil yasası kabul edilmiştir (Bkz. <http://www.rbi-aktuell.de/Nation/polen-sprachgesetz/polen-sprachgesetz.html> (15.08.2003).

²⁷ http://europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/lang/europeanlanguages_de.html#Educational_system (01.09.2003).

²⁸ http://europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/lang/europeanlanguages_de.html#Educational_system (01.09.2003).

²⁹ http://europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/lang/europeanlanguages_de.html#Educational_system (01.09.2003).

³⁰ http://europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/lang/europeanlanguages_de.html#Educational_system (01.09.2003).

sonra, Birlik vatandaşlarının yabancı dil öğreniminin uygun araçlarla ve erken yaşlarda teşvik edilmesi istenmiştir³¹. Görüldüğü üzere AB ülkelerinde esas olarak yabancı dilde eğitim sistemi uygulanmamasına rağmen teşvik edilen yabancı dil öğretimi sistemi ile öğrenim görenlerin %80 ine yakını bir yabancı dil bilgisine sahip bulunmaktadır. Bu da yabancı dil öğretmenin ve öğrenmenin yabancı dilde eğitimi şart kılmadığını açıkça bize göstermektedir.

Görüldüğü üzere günümüzde Amerika, Japonya, Fransa, Almanya gibi gelişmiş ülkelerde o ülke dili dışında başka bir dil esasına dayalı eğitim yapılmamaktadır³². Yine Avrupa Birliğinin ekonomik, siyasi, parasal vs. birlik amacı taşımamasına rağmen, hiçbir zaman ortak bir dil amacı taşımadığını söyleyebiliriz³³. Birliğe dahil ülkelerde yabancı dilde eğitim esasının kabul görmediği buna karşılık bu ülkelerde çok iyi bir yabancı dil öğretimi yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

III- HUKUKSAL DÜZENLEMELER İŞİĞİNDA YABANCI DİLDE EĞİTİM

Anayasa'nın resmi dili düzenleyen 3. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin dilinin Türkçe olduğu belirtilmektedir. Bu hüküm Anayasa'nın 4. maddesine göre değiştirilemeyen, değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen bir düzenleme olarak ayrıca garanti altına alınmış bulunmaktadır³⁴.

Yine Anayasamızın eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi başlıklı 42. maddesinin son fıkrasında “Türkçe’den başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır” denilmektedir.

14.6.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda ise “Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleştirilmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih

³¹ Bkz. <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/de/cha/c11042.htm> (03.09.2003).

³² SERİN, s.93 vd.

³³ SERİN, s.94.

³⁴ Anayasanın “Değiştirilemeyecek Hükümler” başlıklı 4. maddesine göre; “Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez”.

Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Milli Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır” hükmü bulunmaktadır (m. 10/2).

Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunda da, bütün okullarda Türk harflerinin kullanılacağı belirtilmiştir (Md.9). 3. Mart 1924 tarihli ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat (Eğitim ve öğretimin birleştirilmesi) Kanunu ile Türkiye dahilindeki bütün okullar tek bir merkeze bağlanmış (md.2) ve bu suretle okulların bağlı olduğu kurumların dağınlığı ve çokluğu önlenerek devlet içerisinde eğitim ve öğretimden sorumlu tek kurum olarak Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı) yetkilendirilmiştir³⁵.

14.10.1983 tarihli ve 2923 sayılı “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun³⁶” da ise, bu konudaki esaslar düzenlenmiştir: Söz konusu Kanuna göre; Türk vatandaşlarına ana dilleri, Türkçe’den başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilmez (md 2 a)³⁷; İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında, Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılaplarını konu olarak alan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ve Türk Kültürüyle ilgili diğer dersler; yabancı dille okutulamaz ve öğretilmez. Öğrencilere, eğitim ve öğretimleri süresince bu derslerle ilgili araştırma görevleri ve ödevler, Türkçeden başka hiçbir dille yaptırılmaz (md.2b). İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretimi yapılacak dersler ile okullar Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretim yapılacak dersler ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapacak yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulunca belirlenir (md.2 d); Yabancı dille okutulacak derslerin eğitim ve öğretim

³⁵ Bkz. ERTUĞRUL, Halil: Kültürümüzü Etkileyen Okullar, İstanbul 2002, s. 105.

³⁶ 2923 sayılı “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi” Kanununun ismi, 2002 tarih ve 4771 sayılı Kanun ile “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun” olarak değiştirilmiştir. (Bkz. RG. 09.08.2002 Sayı:24841). Buna ilişkin olarak da **Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik** çıkartılmıştır (Bkz.. **Resmi Gazete: 20.09.2002, Sayı: 24882**).

³⁷ 4771 sayılı kanun ile 2. maddenin a bendine ayrıca şu hüküm de eklenmiştir: “Ancak, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için 8.6.1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tâbi olmak üzere özel kurslar açılabilir. Bu kurslar, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu kursların açılmasına ve denetimine ilişkin esas ve usuller, Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir”(Bkz. **Resmi Gazete: 9.8.2002 – 24841**).

programlarının tabi olacağı esaslar; ilköğretim, orta öğretim ve yaygın öğretim kurumları için Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumları için Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir (md.2 e). Kanun ayrıca yabancı dil eğitimi ve öğretimi ile uygulamaların Türk milli eğitiminin amaçlarına uygun olması zorunluluğundan söz etmektedir (md.2 f).

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununda da yüksek öğretimin amaçları belirtilmiştir. Buna göre, “Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı Türk ulusunun ulusal, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini taşıyan öğrenciler yetiştirmek Yüksek Öğretimin amaçları arasındadır” (md.4)³⁸.

“Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim-Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik” de ise³⁹, “Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında öğretim dili Türkçe’dir. Ancak, yükseköğretim kurumları bu Yönetmeliğin 8. ve 11. maddelerinde belirtilen şartları yerine getirmek kaydı ile, senatolarının gerekçeli kararı, rektörlerinin önerisi ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile lisans veya lisansüstü programlarından tümünde veya bazılarında eğitim-öğretimi yabancı dilde yapabilirler. Yabancı dille eğitim-öğretim yapılan lisansüstü programlarda tezler ile yeterlik ve tez sınavları yabancı dille yapılır“ (md. 10) düzenlemesi bulunmaktadır.

---

³⁸ 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 4. maddesinde yüksek öğretimin amaçları şöyle belirtilmiştir; “Yükseköğretimin amacı: **a)** Öğrencilerini: **(1)** ATATÜRK inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı, **(2)** Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan, **(3)** Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu, **(4)** Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren, **(5)** Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, **(6)** Beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,**(7)** İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip vatandaşlar olarak yetiştirmek, **b)** Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak, **c)** Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır”(madde 4).

³⁹ Bkz. 14.6.1996 tarih ve 22598 sayılı Resmî Gazete.

625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda ise, (md.24) :
“Türkçeden başka dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış bulunan özel okulların müdürleri, Türkçe veya Türkçe kültür dersleri öğretmenliği yapma niteliğini taşıyan ve öğretim dilini bilenlerden birini, Türk müdür başyardımcısı olarak çalışma izni düzenlenmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına önerir. Türkçe ve Türkçe kültür dersleri öğretmeni bulunamaması halinde, okulun öğretim dilinde özel alan eğitimi görmüş Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğretmenlere de bu görev verilebilir. Bu öneriyi, uyarmaya rağmen bir ay içinde yapmayan okulların Türk müdür başyardımcılarını, yukarıdaki şartları taşıyan öğretmenler arasından Milli Eğitim Bakanlığı seçer ve işe başlatır.” hükmü yer almaktadır.

Lozan anlaşması ise “Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukluların, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk uyruklularıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden [garantilerden] yararlanacaklarını, özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklarını” (md.40) düzenlemektedir⁴⁰. Yine Lozan anlaşmasınının 41. maddesine göre “Genel [kamusal] eğitim konusunda, Türk Hükümeti, Müslüman-olmayan uyrukluların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Türk uyruklularının çocuklarına ilk okullarda ana dilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm, Türk Hükümetinin, söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.” hükmü yer almaktadır⁴¹.

Yine 20.5.1955 tarih ve 6581 sayılı Azınlık Okulları Türkçe Ve Kültür Dersleri Öğretmenleri Hakkında Kanun ile -Lozan anlaşması gereği Türkiye’de faaliyet gösteren - azınlık okullarında Türkçe ve Kültür derslerinin Milli Eğitim Bakanlığınca tayin edilecek öğretmenler tarafından okutulacağı hükme bağlanmıştır (Madde 1).

---

⁴⁰ Bkz. <http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupk/lozanant.htm> (01.09.2003).

⁴¹ Bkz. <http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupk/lozanant.htm> (01.09.2003).

IV- YABANCI DİLDE EĞİTİMİN HUKUKSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anayasamızın 3. maddesinde Devletin resmi dilinin Türkçe olduğu belirtilmektedir. Bu hükmü sadece resmi yazışmalarda Türkçe kullanılacağı şeklinde sınırlamanın mümkün olmayacağı bir Anayasa Mahkemesi kararında belirtilmiştir. Gerçekten de, Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında “... Anayasamızın 3. maddesinde yer alan “**Resmi dil Türkçedir**” şeklindeki hüküm, ırkı, dili ve dini ne olursa olsun , her Türk vatandaşının **resmi dil olarak Türkçe’yi kullanmasını zorunlu tutmaktadır. Bunun anlamı, resmi yazışmalar yanında, öğretimin ve ulusal kültürün yalnızca Türkçe’ye dayanacağı...dır**” demiştir⁴². Anayasa Mahkemesinin bu kararı, resmi dilin Türkçe olmasının sadece devletin resmi yazışmalarının Türkçe ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda Türkiye’de eğitimin de Türkçe esasına dayanması gereğini ortaya koymaktadır.

Anayasamızın eğitim hakkını düzenleyen 42. maddesinde yer alan “*Türkçeden başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir*” hükmü bir eğitim kurumunun eğitim esasını tamamen yabancı dile dayandırarak Türkçe’nin Türk okullarında ikinci dil deyim yerindeyse yabancı dil konumuna getirecek bir düzenlemenin Anayasal dayanağını oluşturacağı şeklinde yorumlanmamalıdır.

Yabancı dilde eğitime izin verdiği kabul edilen (varsayılan) 2923 sayılı Kanun’un amacı, her düzeydeki eğitim sisteminde yabancı dil eğitimini teşvik etmek ve kolaylaştırmak amacıyla müfredat programındaki bazı derslerin, yetkili kurullardan önceden izin alınmak koşuluyla, yabancı bir dilde verilebileceği yönündedir⁴³. Bu Kanun uyarınca yabancı dille eğitim yapmak isteyen okullara veya üniversitelere her bir ders için tek tek izin verilebileceği gibi genel bir kural getirmek de mümkündür. Ancak bu şekilde de olsa meslek derslerinin yarısından fazlasının yabancı dilde eğitime tabi olması durumunda burada yapılan eğitime Türkçe eğitim ve eğitim kurumuna da Türk eğitim kurumu denilmesinin tartışmalı olacağı ileri sürülmektedir⁴⁴. 2923 sayılı Kanunun amacı, ne ilk öğretim, orta öğretim ve yaygın öğretim kurumlarında ve ne de yüksek öğretimde eğitimin tamamının yabancı bir dilde yapılmasına izin vermektir⁴⁵.

⁴² AY.Mhk. E:1977/1, K. 1980/1, K.t. 8.5.1980, AMKD, S.18, s.3; ayrıca bkz. İZGİ, Ömer /GÖREN,Zafer: Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu, Ankara 2002, s. 58.

⁴³ KÖKSOY, s.50.

⁴⁴ KÖKSOY, s.50.

⁴⁵ KÖKSOY, s. 49.

Mevcut yasal düzenlemeler Türkiye’de yabancı dil eğitimine ve yabancı dil öğretimine kolaylıklar getirmektedir. Zaten bir yabancı dilin iyi bir şekilde öğretilmesine, Türk okullarından mezun olan kişilerin bir yabancı dile hakim bir şekilde meslek yaşamına atılmalarına kimsenin itirazı olamaz. Ancak bunu sağlamak için yabancı dili iyi bir şekilde öğretmek yerine yabancı dilde eğitim sistemini Türk okullarında uygulayarak Türk vatandaşı öğrencilere Türk öğreticiler tarafından Türkçe’den başka bir dilde eğitim verme yoluna gitmek, eğitime ilişkin Anayasal ve yasal düzenlemelerin öngördüğü amaca uygun düşmemektedir. Gerçekten de hiç bir yasal düzenleme üniversiteler dahil hiçbir Türk eğitim kurumunun tamamıyla yabancı dilde eğitim vermesini amaç olarak benimsememektedir. Bu düzenlemeler ancak bir yabancı dilin bu eğitim kurumlarında daha iyi öğretilmesini desteklemek ya da teşvik etmek üzere gerekli görüldüğünde bazı meslek derslerinin yabancı dilde verilmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenle eğitim sistemini tam olarak yabancı dile dayandıran kurumların yasal ya da anayasal bir dayanağı bulunmamaktadır⁴⁶.

V- SONUÇ

Yabancı dil bilmenin önemli olduğu tartışılmaz bir olgudur. Ancak, eğitim kurumlarında yabancı dilde eğitim yabancı dil öğretiminin uygun bir aracı değildir. Ülkemizde yabancı dilde eğitim veren okullarda gerçekten ne kadar yabancı dil öğretildiği ve burada okuyan öğrencilerin anadillerine ne kadar hakim oldukları ve bu eğitimden ne kadar verim alındığı konularında ciddi tartışma ve endişeler bulunmaktadır⁴⁷ ve yabancı dilde eğitim uygar ülkeler tarafından benimsenen bir sistem de değildir. Ulusal devletlerde eğitim o ülkenin dili ile yapılmakta, yabancı dil, ana dilin yerini almamakta ve ayrıca öğretilmektedir⁴⁸. Zira yabancı dilin anadille teması ortadan kaldırmaması ve daima ikinci dil olarak kalması, yabancı dilin anadilin yerini almaması gerektiği unutulmamalıdır⁴⁹. Anayasasına göre resmi dili Türkçe olan Türkiye’de eğitim dili de Türkçe olmalıdır. Aynı zamanda yabancı dil öğretimi ile yabancı dilde eğitimin çok farklı şey oldukları iyice özümsemeli ve birbirine karıştırılmamalıdır. Bir bilim dili olarak Türkçe’nin gelişimi için bireysel ve toplumsal her aşamada çaba gösterilmelidir. Yabancı dilin amaç değil sadece bir araç olduğu unutulmamalı, anadiline hakim bireylerin yabancı dili daha iyi öğrenebilecekleri, asıl sorunun yabancı dil öğretimindeki sorunları çözmek olduğu bilinmelidir. Bu çerçevede Atatürk’ün de önemle üzerinde durduğu “Türkiye Cumhuriyetinin eğitim dilinin Türkçe olduğu” konusunda ödün

⁴⁶ KÖKSOY, s. 50-51.

⁴⁷ Bkz. TEMİZYÜREK, 405-406; KÖKSOY, s.3 vd.; GÜLTEKİN, s.294 vd.; IŞIK, Necla: “Anadil-Yabancı Dille Eğitim” (Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999, s.257 vd.); SOYSAL, s. 188-189.

⁴⁸ Bkz.KAVCAR, s.2.

⁴⁹ Bkz. EYÜBOĞLU, s.172.

verilmemelidir⁵⁰. Eğitim kurumlarında halen yürütülmekte olan yabancı dilde eğitim uygulamasına bir an önce son verilmeli, buna karşılık kaliteli bir yabancı dil öğretimi için gerekli tedbirler zaman geçirilmeden alınmalıdır. Yabancı dil öğretimi için de iyi bir anadili eğitiminin şart olduğu gözden uzak tutulmamalıdır⁵¹ ve bu konu ulusal bir eğitim politikası olarak benimsenmelidir.

Yabancı dilde eğitim ile ilgili olarak hukuksal düzenlemelere bakıldığı zaman şu sonuçları ortaya koymak mümkündür: Anayasanın Resmi dili düzenleyen 3. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin dilinin Türkçe olduğu ve eğitim hakkını düzenleyen 42. maddesinde de Türkçe'den başka hiçbir dilin eğitim öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceği belirtilmiştir. Bu çerçevede eğitim dili olarak Türkçe'yi kabul etmeyerek eğitim sistemini yabancı dile dayandıran düzenlemelerin Anayasa ile bağdaşması güçtür. Anayasa Mahkemesinin yukarıda bahsedilen kararı da, resmi dilin Türkçe olduğuna ilişkin hüküm sadece resmi yazışmalarla sınırlı olmayıp aynı zamanda eğitim ve öğretimin de Türkçe'ye dayanması gereğini ortaya koymaktadır⁵².

Gerek 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, gerekse diğer yasal düzenlemeler eğitim sistemini yabancı dile dayandıracak şekilde değil, ana dilde yani Türkçe esasına dayanan eğitim sisteminde gerekli bazı durumlarda bir kısım meslek derslerinin yabancı dilde verilebilmesine olanak vermektedir. Buna rağmen ülkemizde bazı meslek derslerini de aşarak eğitimin tamamını ya da büyük bir oranını yabancı dile dayandırarak Türkçe'yi ikinci dil ya da yabancı dil konumuna düşüren düzenlemeler bir an önce eğitim dilinin ve resmi dilin Türkçe olduğuna ilişkin Anayasa hükümleriyle uyumlu hale getirilmelidir⁵³. Bu

---

⁵⁰ SİNANOĞLU,s.257 vd.

⁵¹ Bkz. KAVCAR, s. 2.

⁵² Bkz. dpn. 42'de belirtilen Anayasa Mahkemesi kararı.

⁵³ Bu konudaki uyum her şeyden önce yasa koyucunun Anayasanın resmi dilin Türkçe olduğuna ilişkin kuralına (Any.md.3) uygun olarak yasal düzenlemelere gitmesi suretiyle olabileceği gibi, bu anayasal hükümle bağdaşmayan düzenlemelerin Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesi ile de olabilir. Kamuoyunun Türk dilinin aynı zamanda eğitim dili olması konusundaki baskısı, yasal düzenlemelerin yapılması sürecine etki edebilecektir. Anayasaya aykırı olabilecek yeni yasal düzenlemeler ise Anayasanın 150. maddesinde düzenlenen soyut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne götürülebilir. Soyut norm denetimi de denilen iptal davasında, kanunların, kanun hükmünde kararnamelelerin ve Türkiye Büyük Milleti meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine gidilmesi söz konusudur. İptal davası açma yetkisi Anayasanın 150. maddesine göre Cumhurbaşkanına, iktidar ve ana muhalefet partisi meclis gruplarına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri

konudaki çözüm ya yasama organı tarafından gerekli düzenlemelerin yapılarak Türkçe'nin yabancı dillerin egemenliğinden kurtarılması, yani Türkçe yapılan eğitimde iyi bir yabancı dil öğretimine ilişkin yasal düzenlemeler ve buna paralel olarak gerçekleştirilecek idari düzenlemeler yapılması ya da hukuksal düzenlemelerin amacını aşacak şekilde yabancı dil eğitim sisteminin, ilişkin olduğu hukuk kuralının türüne göre ilgili yargı organı önüne götürülmesidir⁵⁴. Bu hukuksal yolların yanı sıra tabii ki Türkçe'yi yabancı dillerin egemenliğinden kurtarmak ve bilim dili olarak gelişmesini isteyen bütün kişi ve kuruluşların da bu amaçla çalışması gerekmektedir.

---

tutarındaki üyeye aittir (Any.md.150). Anayasa Mahkemesine doğrudan dava açma (iptal davası) süresi iptali istenen kanun, kanun hükmünde kararname veya içtüzüğün Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer (Any.md.151). Bir kanun ya da kanun hükmünde kararnamenin Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesini sağlayan ikinci bir yol da Anayasa'nın 152. maddesinde düzenlenen ve somut norm denetimi ya da itiraz veya re'sen sevk yoluyla denetim adı verilen yoldur. Buna göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görür ya da taraflardan birinin ileri sürdüğü Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, söz konusu kuralın Anayasaya aykırılığı sorununun çözümü için Anayasa Mahkemesine müracaat eder (Bkz. Any. md. 152). Görüldüğü üzere Anayasaya aykırılığı iddia edilen bir kanun ya da kanun hükmünde kararname Anayasa Mahkemesine ancak bu iki yoldan biri ile götürülebilmektedir. Dolayısıyla eğitim dilini yabancı dil olarak öngörerek Anayasaya aykırı olan düzenlemelerin bu iki yoldan biri ile Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesi mümkündür. Burada önemli olan husus Resmi Gazetede yayımından itibaren 60 günlük süre geçmiş olan kanun veya kanun hükmünde kararnamelerin ancak Anayasa'nın 152. maddesinde düzenlenen somut norm denetimi ile Anayasa Mahkemesi önüne götürülebileceğidir (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZBUDUN, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2002, s. 394 vd.).

⁵⁴Örneğin yabancı dilde eğitime ilişkin yasal bir düzenlemeye dayanılarak uygulanan idari işlemin iptali için açılacak bir davada, davada uygulanacak norm olarak yabancı dilde eğitime imkan tanıyan yasal düzenlemenin anayasaya aykırılığı Anayasanın 152. maddesine göre itiraz yolu (somut norm denetimi) ile ileri sürülerek yabancı dilde eğitimin anayasaya aykırılığı sorunu Anayasa Mahkemesi önüne götürülebilecektir.

KAYNAKLAR

AĞCA, Hüseyin: “Türk Dili Nereye Götürülüyor?”, Türk Yurdu, C. 21, S. 162, 163, Ankara 2001.

AKALIN, Şükrü Haluk: “Bilim Çağı ve Türkçe”, Türk Yurdu, Ankara 2001, C.21, S.162-163.

AYDOĞDU, Şahali: “Dil Eğitiminin Kültürel Boyutu ve Kültürlerarası İlişkilerdeki Yeri”, II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 18-20 Eylül 1996 İstanbul.

BİLLUR, Özgür : “Sömürgeci Eğitim Modeli”; İleri,Yıl: 2, S: 9, Mart Nisan 2002.

BURAN, Ahmet: “Yabancı Diller Karşısında Türkçe”, Türk Yurdu, Ankara 2001, C.21, S.162-163.

CEMİLOĞLU, Mustafa: “Anadilimiz Türkçe”, Türk Yurdu, Ankara 2001, C.21, S.162-163.

DEMİRCAN; Ömer: Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil, İstanbul 1988.

ERTUĞRUL, Halil: Kültürümüzü Etkileyen Okullar, İstanbul 2002, s. 105.

GÜLTEKİN, Mehmet Bedri: “Anadilinde Eğitim Sorunu ve Çözüm”, Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999.

HIRSCH, Ernst E. : Anılarım, Kayzer Dönemi-Weimar Cumhuriyeti-Atatürk Ülkesi; TÜBİTAK, 7. Basım Haziran 2000 Ankara.

IŞIK, Necla: “Anadil-Yabancı Dil, Yabancı Dille Eğitim“, Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999.

İZGİ, Ömer /GÖREN,Zafer: Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu, Ankara 2002.

KAVCAR, Cahit : “Türkçe’nin Güncel Sorunları”; Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Mart 2002, Yıl:3, S:25.

KOCAMAN, Ahmet: “Çözüm Nitelikli Dil Öğretimi“, Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999.

KOCAMAN, Ahmet: “Anadili Öğretimi, Yabancı Dille Eğitim ve Ötesi”, Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999.

KÖKSOY, Mümin: Yabancı Dille Eğitim, Türk Yüksek Öğreniminde Yabancı Dille Eğitim, Bilimlik Dergiler ve Türkçemiz, Ankara 2000.

Publikation aus Recht der Jugend und des Bildungswesen (RdjB) 1993.

ROHE, *Mathias* : Rechtliche Perspektiven eines islamischen Religionsunterrichts in Deutschland, Zeitschrift und Recht und Politik, 2000.

SERİN, Vildan: “Yabancı Dil Eğitiminde Çifte Ölçüler”, Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999.

SİNANOĞLU, Oktay: Bir New-York Rüyası, „Bye-Bye“ Türkçe, 4. Basım, İstanbul 2002.

SOYSAL, Mümtaz: “Bir Sevdadan Vazgeçiş”, Anadilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim, Hazırlayan: Ayşe Kilimci, İstanbul 1999.

TEMİZYÜREK; Fahri: “Yabancı Dille Eğitimin Sakıncaları Üzerine”, Türk Yurdu, Ankara 2001.

Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2001, in: <http://www.kmk.org/dossier/hintergrund-2001.pdf> (22.08.2003).

<http://www.dglive.be/arbeit/Downloads/Ploteus/pdf> (19.08.2003).

<http://www.rbi-aktuell.de/Nation/polen-sprachgesetz/polen-sprachgesetz.html> (15.08.2003).

http://europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/lang/europeanlanguages_de.html#Educational system (01.09.2003).

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/de/cha/c11042.htm> (03.09.2003).

<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupk/lozanant.htm> (01.09.2003).

Ekler:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI
(İlgili hükümler)

Kanun Numarası : 2709

Kabul Tarihi : 18/10/1982

III. Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkenti

Madde 3.- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.

Bayrağı, şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Millî marşı “İstiklal Marşı”dır.

Başkenti Ankara'dır.

II. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

Madde 42.- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile eşitlik istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılabilecek tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

BEŞİNCİ KISIM

Çeşitli Hükümler

1. İnkılâp kanunlarının korunması

Madde 174.- Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden, aşağıda gösterilen inkılâp kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz :

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;
2. 25 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisâsı Hakkında Kanun;
3. 30 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun;
4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikâh esası ile aynı kanunun 110 uncu maddesi hükmü;
5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmîlîl Erkâmın Kabulü Hakkında Kanun;

6. 1 Teşrinisâni 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun;

7. 26 Teşrinisâni 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lâkap ve Unvanların Kaldırıldığına Dair Kanun;

8. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun.

Milli Eğitim Temel Kanunu

Yayın : Resmi Gazete

Yayın Tarihi ve Sayısı : 24/06/1973 - 14574

Numarası : 1739

VII - Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği:

Madde 10 - (Değişik: 16/6/1983 - 2842/2 md.) Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu

Yayın : Resmi Gazete

Yayın Tarihi ve Sayısı : 19/10/1983 - 18196

Numarası : 2923

Amaç

Madde 1 - Bu Kanunun amacı; eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esasları düzenlemektir.

Esaslar

Madde 2 - Milletlerarası andlaşma hükümleri saklı olmak üzere, resmi ve özel her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak yabancı dillerin ve yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar şunlardır:

- a) Türk vatandaşlarına ana dilleri, Türkçeden başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilemez.
- b) İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında, Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılaplarını konu olarak alan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ve Türk Kültürüyle ilgili diğer dersler; yabancı dille okutulamaz ve öğretilemez. Öğrencilere, eğitim ve öğretimleri süresince bu derslerle ilgili araştırma görevleri ve ödevler, Türkçeden başka hiçbir dille yaptırılamaz.
- c) Türkiye'de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı diller, Milli Güvenlik Kurulunun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir.
- d) İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yabancı dille eğitim ve öğretimi yapılacak dersler ile okullar Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarında yabancı dille eğitimi ve öğretim yapılacak dersler ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapacak yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulunca belirlenir.
- e) Yabancı dilde okutulacak derslerin eğitim ve öğretim programlarının tabi olacağı esaslar; ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumları, için Milli

Eğitim Bakanlığınca, yükseköğretim kurumları için Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir.

f) Yabancı dil eğitim ve öğretimiyle ilgili uygulamaların Türk Milli eğitiminin amaçlarına, temel ve ana ilkelerine ve bu Kanundaki esaslara uygunluğu; ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Kurulunca denetlenir.

Yönetmelik

Madde 3 - Yabancı dil eğitimi ve öğretiminin amaç, program, yöntem ve uygulamalarıyla, yabancı dille eğitim ğretim yapan kurumların tabi olacağı esasları kapsayan; ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarıyla ilgili yönetmelik, Milli Eğitim Bakanlığınca; yükseköğretim kurumlarıyla ilgili yönetmelik, Yükseköğretim Kurulunca, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde çıkartılır ve Resmi Gazetede yayımlanır.

Yürürlük

Madde 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 5 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

Kanun No. 4771

Kabul Tarihi : 3.8.2002

MADDE 11. — A) 14.10.1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun adı "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiştir.

B) Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 1. — Bu Kanunun amacı, eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller, yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okullar ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğreniminin tâbi olacağı esasları düzenlemektir.

C) Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine aşağıdaki hükümler eklenmiştir.

Ancak, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için 8.6.1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tâbi olmak üzere özel kurslar açılabilir. Bu kurslar, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamaz. Bu kursların açılmasına ve denetimine ilişkin esas ve usuller, Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 —Bu Yönetmeliğin amacı, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesine ilişkin 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre açılacak özel kursların açılış, işleyiş ve denetim esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 —Bu Yönetmelik, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi amacıyla, 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre açılacak özel kurslara ilişkin iş ve işlemleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 —Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanunla değiştirilen 14/10/1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanuna dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 —Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,
- b) Kurs: Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi amacıyla açılan özel kursu,
- c) Kursiyer: Kuruma kayıt olan kursiyerleri,
- d) Program: Bakanlıkça onaylı; adı, düzeyi ve süresi belirtilmiş olan öğretim programlarını,

e) Dönem: Öğretim programında belirtilen toplam öğretim süresini,

f) Dönem Plânı: Bir dönemdeki ders konularının haftalara dağılımını gösteren çizelgeyi

ifade eder.

Kursun amacı

Madde 5 —Kursun amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, arzu eden Türk vatandaşlarının, günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için faaliyette bulunmaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurum Açma ve Öğretime Başlama

Kurum açma ve öğretime başlama

Madde 6 —Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin "Kurum Açma" ve "Öğretime Başlama" izinlerinin verilmesine ilişkin koşulların yerine getirilmesi durumunda, Bakanlıkça kursa, "Kurum Açma" ve "Öğretime Başlama" izinleri verilir.

Görevlendirme

Madde 7 —Açılmasına izin verilen kursta; müdür, müdür yardımcısı, öğretmen ve usta öğretici ile diğer personel görevlendirilir.

Çalışma izni verilecek personelin, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde belirtilen nitelik ve koşulları taşıması, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması, Talim ve Terbiye Kurulunca belirlenen nitelik ve koşullara sahip olması gerekir.

Görevlendirilecek personele 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 23 üncü maddesi ve Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin ilgili madde hükümlerine göre çalışma izni verilir.

Yönetici, öğretmen ve usta öğreticiler dışındaki diğer personelde;

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,

b) En az ilköğretim okulu mezunu (16/8/1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun uygulamasından önce mezun olanların ilkokul mezunu) olmak,

c) Taksirli suçlar hariç mahkumiyeti bulunmamak, yüz kızartıcı suçlar ve Devlete karşı işlenen suçlardan mahkumiyeti olmamak ve kamu haklarından yoksun bulunmamak,

d) Görevini sürekli yapmasına engel olabilecek beden ve ruhsal hastalığı bulunmadığına ilişkin sağlık raporu almak,

koşulları aranır.

Kayıt kabul esasları

Madde 8 —Kurslara; Türk vatandaşı ve en az ilköğretim okulu mezunu olanlar alınır. 18 yaşından küçüklerin kursa kabulü, anne ve babasının veya kanunen belirlenmiş olan velisinin yazılı iznine bağlıdır.

İlköğretim okulu 6 ncı, 7 nci ve 8 inci sınıf öğrencileri de anne ve babasının veya kanunen belirlenmiş olan velisinin yazılı izniyle hafta sonu ve yaz tatillerinde kurslara kaydolabilirler.

Kurslar arasında kursiyer nakli yapılmaz.

Kayıt kabulde istenecek belgeler

Madde 9 —Kursa kaydı yapılacak kursiyerlerden istenen belgeler:

a) Nüfus cüzdanı örneği.

b) Öğrenim belgesi veya örneği.

(Bu belgelerin aslı görülerek kurs müdürlüğüne onaylanabilir.)

c) Dört adet vesikalık fotoğraf.

Öğretim programı, dönemler, günlük çalışma saatleri

Madde 10 —Kursta uygulanacak öğretim programı Bakanlıkça onaylanır.

Kursta sadece Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesine ilişkin öğretim programı uygulanır.

Kaydedilen kursiyerlere ait liste, her dönemin başladığı gün, kursun doğrudan bağlı bulunduğu millî eğitim müdürlüğüne verilir.

Kursta, 08.00 ile 22.00 saatleri arasında faaliyet yapılabilir. Bir ders süresi 45 dakikadır.

18 yaşından küçüklerin öğrenimi mesai saatleri içinde yapılır.

Kurslar resmî bayram günlerinde faaliyette bulunamazlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Denetim

Madde 11 —Kursların denetimi Millî Eğitim Bakanlığınca yapılır. Denetim elemanlarıyla birlikte gerektiğinde valiliklerce uzmanlar da görevlendirilir.

Kılık-kıyafet

Madde 12 —Kurslarda; kurucu, kurucu temsilcisi, yönetici, öğretmen ve diğer personel hakkında; 22/7/1981 tarihli ve 8/3349 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan "Millî Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık-Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik" hükümleri, kursa devam eden kursiyerler hakkında ise resmî yaygın eğitim kurumlarında uygulanan hükümler uygulanır.

Karma öğrenim

Madde 13 —Kurslarda, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 15 inci maddesi ile Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 5 inci maddesine uygun olarak karma öğrenim yapılır.

Diğer hususlar

Madde 14 —Bu Yönetmelikte yer almayan hususlarda, özel öğretim kurumlarına ilişkin mevzuat hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yürürlük ve Yürütme

Yürürlük

Madde 15 —Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 16 —Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.